

Pratarmė

Penktasis „Lietuvos etnologijos: socialinės antropologijos ir etnologijos studijų“ tomas skirtas kasdienybei. Atrodytų, kad Lietuvos etnologams ši tema įprasta. Nuo tarpukario laikų, kai etnografiniai tyrimai buvo susitelkę aplink Šiaulių kraštotyros draugiją ir žurnalą „Gimtasai kraštas“, tyrėjų ir kraštotyros entuziastų domėjimosi sritis buvo valstietiškoji buitį ir gyvenimą. Tačiau šiame leidinyje į kasdienybę siekiama pažvelgti kitaip. Čia bandoma nagrinėti ne buitinių žmonių gyvenimą, bet kasdienę, pasikartojančią socialinę būseną ir žmogui artimą erdvę, kuri, kaip paaiškėja, apima įvairiausių tarpusavyje susijusių ir nieko bendra neturinčių dalykus. Grįžti prie kasdienybės temos paskatino dabarties visuomenėje vykstančios esminės permainos, suaktualinusios ir eilinius kasdienio gyvenimo klausimus.

Tam buvo skirta konferencija „Kasdienybė ir kultūra“, įvykusi 2003 m. lapkričio 13–14 d. Lietuvos istorijos institute, Vilniuje. Ją suorganizavo šio instituto Etnologijos skyrius ir skyriaus programos „Kultūrinių ir socialinių procesų dinamika: etnografinis ir etnologinis tyrimas (2002–2006)“ tyrėjų grupė. Konferencijoje dalyvavo etnologai, sociologai, literatūros tyrinėtojai, istorikai, tautosakininkai, muziejaininkai iš Lietuvos istorijos instituto, Vilniaus ir Vytauto Didžiojo universitetų, Socialinių tyrimų instituto, Lietuvos nacionalinio ir Liaudies buities muziejų. Šiame leidinyje spausdinami straipsniai parengti konferencijoje skaitytų pranešimų pagrindu pagal „Lietuvos etnologijos: socialinės antropologijos ir etnologijos studijų“ reikalavimus. Čia publikuojama dalis pranešimų, su kitais tikimės susipažinti kituose „Lietuvos etnologijos“ tomuose ar leidiniuose.

Tiriamųjų sričių atžvilgiu straipsniai yra įvairūs, tačiau juos visus vienija daugiareikšmė kasdienio gyvenimo problematika. Leidinyje pasirinkus žvelgti į kasdienybę kaip į žmogui artimą ir konkretaus laiko erdvę, buvo atvertas kelias skirtingoms analitinėms perspektyvoms ir etnografinių darbų įvairovei. Taip „ištirpo“ buitinės kasdienės tikrovės ribos, ji tapo pernelyg plati ir sunkiai apibrėžiama. Tai, beje, kritiškai pastebėjo ir kai kurie kolegos. Vis dėlto norėtusi pabrėžti, kad kasdien pasikartojantis žmogaus gyvenimas nėra vien buitinis. Parodyti, koks jis yra, gali tyrimai ir etnografija. Kitoks požiūris į kasdienybę – tai ir naujų erdvių siekis, įnešantis dinamikos bei gaivaus vėjo į rutiniškai nusistovėjusią ir akademišką jos sampratą, tai ir tas trokštamas sujudimas, kurį čia spausdinamų straipsnių autoriai tikisi paskatinti.

Leidinyje straipsniai sugrupuoti temomis. Jos susiformavo savaime arba, tiksliau, jas suformavo autoriai, jų tyrinėjamos sritys ir straipsniuose keliami klausimai. Tikėtina, kad taip kasdienybės tema tapo konkretesnė, o autorių mintys bei teiginiai labiau išryškinti. Be to, taip atsiskleidė diskutuoti klausimai, tolesnių tyrimų poreikis.

Rengiant leidinį spaudai, 2005 m. spalio 2 d. mirė profesorius, etnologas Vacys Milius, ilgametis Lietuvos istorijos instituto Etnologijos skyriaus bendradarbis ir buvęs vadovas, „Lietuvos etnologijos: socialinės antropologijos ir etnologijos studijų“ redkolegijos narys, Vytauto Didžiojo universiteto ir daugelio mūsų profesorius. Etnologija Lietuvoje neįsivaizduojama be Vacio Miliaus darbų ir veiklos, jai profesorius skyrė visą savo gyvenimą. Šio leidinio tema – kasdienybė ir kultūra – buvo jo tyrinėjimų sritis. Šį „Lietuvos etnologijos: socialinės antropologijos ir etnologijos studijų“ tomą skiriame Vacio Miliaus atminimui.

Auksuolė Čepaitienė